

Motion till riksdagen 2005/06:Kr255

av Kent Olsson m.fl. (m)

En ny ungdomspolitik

Motionen delad mellan flera utskott

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	Moderata utgångspunkter.....	3
4	Ungdomsfrågorna och EU.....	4
5	Ungdomars politiska engagemang.....	4
6	Ungdomar på arbetsmarknaden – inte utanför.....	6
7	En förändrad arbetsrätt.....	8
8	Det behövs ett nytt studiemedelssystem.....	8
9	Att ha någonstans att bo.....	9
10	Föreningsliv och ungdomskultur.....	10
11	Bättre integration.....	11
12	Unga i riskzon.....	12
13	Ungdomsstyrelsen.....	13

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om utgångspunkten för ungdomspolitik.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om ungdomsfrågorna och EU.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om ungdomars politiska engagemang.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om ungdomar på arbetsmarknaden.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om skatternas betydelse för unga människor.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en förändrad arbetsrätt.²
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om ett nytt studiemedelssystem.⁵
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om bostadspolitiken.³
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om föreningar och ungdomskulturen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en utredning om sponsring och avdragsrätt för gåvor.¹
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om Svenska Spels överskott.⁴
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en bättre integration.⁵
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om unga i riskzonen.⁶
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om Ungdomsstyrelsen och Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer.

¹ Yrkandena 5 och 10 hänvisade till SkU.

² Yrkande 6 hänvisat till AU.

³ Yrkande 8 hänvisat till BoU.

⁴ Yrkande 11 hänvisat till FiU.

⁵ Yrkandena 7 och 12 hänvisade till UbU.

⁶ Yrkande 13 hänvisat till JuU.

3 Moderata utgångspunkter

Den mediala bilden av unga människor är ofta negativ; ungdomar beskrivs inte sällan i termer av ”problem”; *de* är våldsamma, arbetslösa, bostadslösa, röstar inte, äter fel, motionerar för lite, använder droger, är ouppfostrade, har dålig smak och reser sig inte för gamla på bussen.

I själva verket är de flesta ungdomar i Sverige varken svaga, otrevliga, hjälp- eller viljelösa. Tvärtom!

De svårigheter dagens unga möter beror inte alltid på egen oförmåga, utan oftast på ett utanförskap – ett politiskt skapat utanförskap. Sverige har blivit ett samhälle med ”insiders” och ”outsiders”. Ofta är det ungdomar som blir outsiders. Entrébiljetten till de svenska trygghetssystemen med bostad, lån och socialförsäkringar heter: löntagare med fast anställning. Egenföretagande uppmuntras inte och Sverige har under lång tid legat i botten på snart sagt alla internationella tabeller över nyregistrerade företag.

Utbildning har en avgörande betydelse för ungas möjligheter till ett självständigt och rikt liv. Därför är det djupt oroande att var fjärde elev slutar grundskolan utan tillräckliga kunskaper och i många fall är utleda på allt vad skola heter. Vi vill ha en skola där alla elever ges förutsättningar att uppnå kunskapsmålen, oavsett elevens kön, familjebakgrund, bostadsort eller övriga förutsättningar. (Se även 2005/06:Ub238 Motion till riksdagen av Fredrik Reinfeldt m.fl. [m] om skolan.)

Att växa upp och etablera sig har alltid inneburit utmaningar och svårigheter. Det är inte annorlunda nu, men dagens s.k. välfärdsstat gör svårigheterna större. I stället för att hjälpa till och underlätta resan från ung till vuxen bygger den ofta hinder och stjärper. Välfärdsstaten skapar skenbar trygghet för vissa, men otrygghet och murar för andra.

Sverige är ett land med klyftor. Framför allt generationsklyftor. Det har inte minst alla nya svenskar fått oss att inse. I få andra kulturer lever människor så segregerat som i Sverige: barn för sig, tonåringar för sig, vuxna förvärvsarbetande för sig, pensionärer för sig och de riktigt gamla för sig. Mötena är det si och så med.

Vi känner tveksamhet inför begreppet ungdomspolitik. Unga människor är i första hand individer med olika krav, behov och önskemål. ”*Alla ungdomar tycker inte likadant*”, skriver t.ex. forskaren Thomas Fürth på Kairos Future i sin skrift *Värdelös eller rik på värden?* (2003):

Dagens unga lever dessutom i en mycket informationstät värld, där rekvisita för en mängd roller och uppfattningar bara väntar på de individer som vill ikläda sig de olika rollerna. Man kan fråga sig om ungdomsgenerationen finns. Mycket talar för att den finns i allt mindre utsträckning än tidigare, då många växte upp under likartade villkor.

Vi moderater är samtidigt väl medvetna om att unga människors verklighet ändå skiljer sig från de flesta vuxnas, dels därför att unga ofta har ont om pengar och därmed inte tillgång till samma fritids- och kulturutbud som vuxna, dels därför att ungdomstiden till stor del går ut på att finna en egen identitet, där jämnåriga – och andra vuxna än de närmaste familjemedlemmarna – spelar en viktig roll.

Fel! Okänt namn på

Att vara ung är att ha roligt och se möjligheterna, men också att känna oro för framtiden, grubbla över ”vem man är och vill vara” och att stå inför viktiga vägval, utan att kanske ha någon klok vuxen att fråga till råds. Därför är medmänskligt engagemang, från vanliga grannar eller nattvandrande vuxna till ideella ungdoms- eller idrottsledare, så viktigt.

En bra ungdomspolitik handlar om att röja hinder som är unika för unga. Vår utgångspunkt är dock att så långt det är möjligt undvika att dela in politiken utifrån olika gruppers intressen. Ungdomar är först och främst människor, och den politik som behövs för att ge unga människor en trygg uppväxt, god utbildning, *ett rikt kulturliv*, stimulerande fritid, möjlighet till ett riktigt jobb och bra bostad gynnar naturligtvis alla ”grupper” i samhället.

4 Ungdomsfrågorna och EU

Allt fler ungdomar tar chansen att studera eller arbeta utomlands. Det är oerhört positivt och betyder mycket för ökad tolerans för andra människors tankar och levnadsvillkor och flödet av nya idéer. Den moderata inställningen är emellertid att politiska ungdoms- respektive kulturfrågor i första hand är nationella och inte bör hanteras av EU. Det är endast när ungdomsprogrammen syftar till att öka rörligheten och underlätta för ungdomar att studera, bo och arbeta i ett annat EU-land som frågorna bör behandlas på EU-nivå.

5 Ungdomars politiska engagemang

I Sverige bor ungefär en miljon människor som är mellan 15 och 25 år, den grupp vi kallar ungdomar. De flesta unga ser optimistiskt på sin framtid, men alltför många känner maktlöshet och tycker inte att de kan påverka samhället. Flera undersökningar* visar tyvärr att svenska ungdomar har betydligt mindre tilltro till sin förmåga att påverka än unga i andra länder.

Det offentliga samhället upplevs ofta som komplicerat; mängder av regler, förordningar och bestämmelser ligger i vägen för att förverkliga projekt eller verksamheter. Det är *en* förklaring till att många unga tröttnar på politiken. För att t.ex. ordna replokaler eller en skateboardbana krävs – om inte politikerna är villiga att driva frågan – åtskilliga kontakter med kommunala tjänstemän och förtroendevalda, där även tekniska, estetiska, sociala, byggnadsnämnder och flera andra facknämnder måste kopplas in. På flera håll görs dock obyråkratiska försök att lotsa ungdomar genom den kommunala snårskogen; ungdomsakuten i Jönköping är ett exempel.

* Young Citizens Program vid Universitetet i Göteborg, våren 2003 samt Ungdomsstyrelsens attitydundersökning, våren 2003.

Fel! Okänt namn på

Men dagens unga vill – precis som de flesta vuxna – ha direkt makt över sina liv, de vill ha rätt och möjlighet att välja och styra själva. Det gäller såväl val av skola – oavsett var de bor eller vilken huvudman skolan må ha – som sysselsättning på fritiden, möjligheter till förmånliga studielån, om de skall vara anställda eller driva eget företag, om de skall hyra eller äga sin bostad. Detta innebär konkret att den representativa politikens makt måste minska till förmån för människornas egen makt över sina liv.

Att röstviljan i allmänna val är lägre hos förstagsängsväljarna (70 % i valet 2002, jämfört med 80 % i valet 1991) behöver inte bara bero på politiskt ointresse. Många unga studerar länge, bildar familj sent och börjar kanske inte betala skatt förrän de närmar sig 25–30-årsåldern. Och för många är det först då som det politiska intresset vaknar. Men orostecken finns; ungdomars samhällsengagemang *har* svalnat något och mer än varannan ung människa anser (enligt värderingsundersökningen ”De kallar oss unga”, 2003) att ingen – varken de själva eller några andra – har särskilt stora möjligheter att göra sig hörda hos dem som bestämmer i samhället.

Det här gäller framför allt de unga som inte har högskoleutbildning, föreningsvana eller bra kontaktytor.

Här väntar en stor utmaning för de politiska partierna, liksom det ideella föreningslivet, skolan och medierna. Demokratin kan bara hämta sin näring – och överleva – genom människors vilja till engagemang, inte bara för sig själva utan även för andra människor.

Dagens unga är i hög grad individualister. De vill inte underordna sig kollektiva lösningar eller färdiga mallar. Detta märks givetvis även på den politiska arenan, där färre unga ”köper” de färdiga politiska paket som partierna erbjuder. Därför kommer få problem att lösas enbart av att unga kommer in i alla dessa representativa organ. Det är framför allt makten över det egna livet som måste stärkas.

Vi tror inte att unga människors bristande engagemang i politiska ungdomsförbund beror på att dessa haft för lite pengar att marknadsföra sin verksamhet, snarare att samhällsintresset tar sig andra vägar. Den senaste demokratiutredningen visar också att sakfrågorna är viktigare för många unga än föreningsformerna – något för de traditionella politiska organisationerna att fundera vidare över. Mötes- och diskussionsformerna behöver förmodligen förändras radikalt för att de politiska partierna skall kunna attrahera fler unga människor. E-rådslag kan vara ett exempel bland flera.

Även om det är önskvärt att fler unga engagerar sig politiskt – inte minst därför att det vittnar om tilltro till det representativa demokratiska systemet – skall unga i politiken inte primärt ses som representanter för andra unga, utan för de idéer och ideal de bär på. I det avseendet skiljer sig inte unga från andra ”grupper” i samhället. Vi moderater anser därför inte att man bör kvoter in ungdomar i politiken.

Inrättande av särskilda ungdomsparlament lyfts ibland fram som en reformering av demokratin. Vi moderater menar snarare att det handlar om skendemokrati; det är snarare ett sätt att påstå att man lyssnar på de unga, än en reell möjlighet att påverka. Unga skall ha tillträde till de verkliga forumen för besluten, inte nöja sig med alternativa lekstugor. Att bereda unga tillträde

Fel! Okänt namn på

till de demokratiska institutionerna är dock en uppgift som i huvudsak ankommer på partiväsendet, inte på staten.

6 Ungdomar på arbetsmarknaden – inte utanför

Regeringens/riksdagens politik på ungdomsområdet bygger på tre övergripande mål som i korthet handlar om att ungdomar skall ges goda förutsättningar att leva självständiga liv, ha möjlighet till inflytande samt att ungdomars engagemang, skapande förmåga och kritiska tänkande skall tas till vara som en resurs.

Vi instämmer i dessa grundläggande målsättningar, men etablissemangets behov av att föra en särskild ungdomspolitik följer egentligen inte av att unga människor, som grupp, skulle behöva en särskild politik. Unga människor är individer med olika krav, behov och önskemål. Däremot har politiken inom många områden kommit att få en inriktning som drabbar just unga människor särskilt hårt. Arbetsmarknadspolitik är ett sådant exempel.

I början av hösten 2005 var nästan 130 000 ungdomar inskrivna på arbetsförmedlingarna i Sverige. Det är fler än det finns invånare i hela Blekinge län. Därtill kommer ett okänt mörkertal. Många unga bryr sig inte ens om att kontakta arbetsförmedlingen. De tror att det är lönlöst.

Arbetslösheten finns inom alla grupper, bland nyutexaminerade akademiker med bra betyg och höga studieskulder, liksom bland avhoppade skoltrötta gymnasieelever. Den höga ungdomsarbetslösheten – och den dåliga rörligheten på arbetsmarknaden – är ett hot mot ungdomars möjlighet till självständighet och inflytande. Nyckeln in i vuxenvärlden och samhället är ett riktigt jobb. Kampen mot ungdomsarbetslösheten måste prioriteras. Det är också viktigt att såväl den kvalificerade yrkesutbildningen stärks som att en lärlingsutbildning inrättas för att bättre anpassa utbildningen till efterfrågan.

I detta läge har regeringen valt att satsa fyra miljoner kronor på fem s.k. navigatorcentrum. Tanken att samordna resurser är säkert bra, men hur många tror att ökat samarbete mellan socialtjänst, arbetsförmedling och föreningsliv kommer att leda till fler jobb? För det är bl.a. detta som ett navigatorcentrum skall arbeta med. För att få fram riktiga jobb krävs mer än så, nämligen lägre arbetsgivaravgifter, flexibla regler på arbetsmarknaden, kvalificerade utbildningar och lärlingsplatser.

Strävan efter att ge olika grupper en skenbar ”trygghet” riskerar snarare att skapa murar för andra. Alltför ofta är det ungdomar som blivit outsiders. Företag har sällan möjlighet att anställa ungdomar på riktiga jobb till lägre ingångslöner än äldre, etablerade vuxna. Det påverkar givetvis arbetsgivares ”vilja” att satsa på en ung person som inte har så mycket arbetslivserfarenhet, i stället för att lita till en äldre och mer erfaren. Däremot är det inte ovanligt att kommuner anställer unga ”åtgärdsvägen” till mycket låga timlöner.

Alltför många människor befinner sig i en position där deras ekonomiska standard inte nämnvärt påverkas av om de är arbetslösa, arbetar något litet

Fel! Okänt namn på

eller arbetar mycket. Det innebär dåliga incitament till landets arbetslösa att ge sig in på arbetsmarknaden. Ungdomar tar mer skada än äldre – som oftast har arbetslivserfarenheter – av att tillbringa ungdomsåren i arbetslöshet. Enligt Socialstyrelsen minskade i fjol utbetalningen av socialbidrag, men det gäller inte bland ungdomar. Skälet är naturligtvis den höga arbetslösheten. Ett tidigt bidragsberoende riskerar att lägga grunden för att även fortsättningen av livet tillbringas under samma ofria villkor. Detta är oacceptabelt.

Det är mycket som unga går miste om utan ett arbete. Ett bostadskontrakt, även om det är i andra hand, förutsätter ofta en fast inkomst, liksom kreditkort och möjlighet att ta lån för att kanske köpa en liten bil. Den höga ungdomsarbetslösheten gör att många unga stängs ute från detta.

Problemet med all arbetslöshet – inte bara för ungdomar – har självklart sin grund i ett dåligt näringslivsklimat. I EU:s vitbok *”Nya insatser för Europas ungdom, 2002”*, betonas i flera sammanhang vikten av ungdomars initiativförmåga och företagsamhet. Under rubriken *”En företagsvänlig attityd bidrar till att öka oberoendet”* står bl.a.:

Genom att sprida entreprenöranda hos ungdomar i vardagslivet (skolan, arbetet, hemmet m.m.) kan man hjälpa unga att övervinna hindren och utveckla sitt självförtroende. Det bidrar också till att skapa fler och bättre arbeten ... Att skapa ett företag utgör ett sätt för ungdomar att nå oberoende och flexibilitet.

Det svenska skolprojektet Ung Företagsamhet (UF) är ett positivt exempel, som visar att många ungdomar kan tänka sig en framtid som egenföretagare. Intresset för att starta ett UF-företag har ökat. Enligt UF:s egna undersökningar startar också var femte elev, som under skoltiden provat på att driva ett UF-företag, eget företag inom tio år efter gymnasiet.

I regeringens delmål för den s.k. ungdomspolitik står: *”Ungdomar ska ha kunskap om förutsättningar för företagande i olika former samt se det som realistiskt att själva driva företag.”*

Men som så ofta stannar visionerna vid orden. För visst låter det bra att säga att man vill ha många företagare, att säga att tillväxten beror på vårt gemensamma arbete och investeringsvilja. Men i själva verket tycker stora delar av socialdemokratin att det är besvärligt med egna företagare.

Den skattepolitik som förs har självklart betydelse även för unga människor. Skatterna har en väsentligt djupare dimension än att enbart fungera som inkomstkälla för det offentliga samhället. Skattesystemets utformning får konsekvenser för människors vilja att arbeta och för de livsval som görs. Detta blir särskilt tydligt för unga människor, som står i begrepp att välja väg i livet. Ungdomar har i regel lägre inkomster än äldre.

Sänkta skatter ger inte bara större ekonomiskt utrymme för företagen att anställa fler. Det ger också mer pengar kvar av lönen när skatten är dragen. Fler, även unga, skall kunna leva på sin lön. Det kan finnas skäl för staten att ge riktade sysselsättningsstöd till ungdomar, men vi moderater vill inte placera unga i meningslösa AMS-åtgärder. Våra förslag till nystartsjobb är en lösning för många långtidsarbetslösa ungdomar.

Fel! Okänt namn på

7 En förändrad arbetsrätt

Den höga arbetslösheten – inte minst för ungdomar – är ett stort samhällsproblem. För många kan dessutom möjligheten att få ett arbete påverkas negativt av ett omfattande anställningsskydd. Olika rapporter ger dock lite olika effekter. En möjlig förklaring till den höga ungdomsarbetslösheten kan således vara att det är svårt att få en fast anställning i sitt första jobb. Det är tänkbart att det inte räcker med dagens möjligheter till provanställningar och andra visstidsanställningar. Vi moderater menar att det är viktigt att arbetsmarknaden bygger på tillsvidareanställningar i första hand och att det finns ett ordentligt anställningsskydd, men vi kan tänka oss att utöka möjligheten till visstidsanställningar. Detta skulle särskilt underlätta för ungdomar att få sitt första jobb.

Tillsammans med de andra borgerliga partierna i alliansen har vi också lagt förslag om nystartsjobb för ungdomar. Det innebär att ungdomar, som varit arbetslösa i sex månader, kan få anställningar där hela arbetsgivaravgiften tas bort. Skatterabatten gäller maximalt i ett år.

8 Det behövs ett nytt studiemedelssystem

Det nuvarande studiemedelssystemet har många brister. CSN:s dubbla monopol, som beslutande myndighet och som utbetalare, gör att systemet inte är särskilt flexibelt. Det uppmuntrar inte heller till individuella lösningar, utan snarare till att låna maximalt. Dessutom är servicenivån till studenterna, som det alltid blir i monopolverksamheter, bristfällig. Fribeoppsgränsen hämmar studenternas möjligheter till egen finansiering och leder till onödigt stor skuldbörda för många.

Det är även problematiskt att reglerna och regeringen i princip helt bortser från att det finns olika sätt att finansiera studier. Insikten om att statliga lån för heltidsstudier inte är den enda finansieringsformen för studier lyser med sin frånvaro.

En del studenter vill arbeta och studera, men hindras av dagens regler för fribeopp. En del, främst äldre, studerande har sparat ihop pengarna som de använder. Andra väljer att studera på deltid eller vid sidan av sitt arbete. Ytterligare andra har amorterat på sina huslån och har där ekonomiskt utrymme för studier. Tyvärr för regeringen inga som helst resonemang kring hur studiemedelssystemet skall kunna kombineras med olika finansieringsmöjligheter.

Vi moderater tycker att det är dags att sluta lappa och laga i ett dåligt studiemedelssystem. Därför vill vi ge en parlamentarisk utredning i uppdrag att se över hela studiefinansieringssystemet och komma med förslag till ett nytt studiemedelssystem.

9 Att ha någonstans att bo

Unga människor vill kunna flytta till egen bostad när de blir vuxna. Det är en del i önskan om oberoende och fullt naturligt. Men tillgången till bostäder är ojämnt fördelad över landet. I större städer och tätorter är det brist på bostäder, framför allt mindre och billiga bostäder.

Bostadspolitiken har havererat och består av en nästan oöverskådlig flora av skatter, skattesubventioner, bidrag samt regleringar för byggande och hyressättning. På något decennium har bostadssektorn förvandlats från att ha varit en av de mest subventionerade till att bli en mjölkko för staten. Kombinationen av skattesubventioner, höga byggkostnader och överreglerade marknader har gjort att bara de som förfogar över betydande resurser och stadiga inkomster har en genuin valfrihet. Dit hör väldigt få ungdomar.

I regeringens ungdomspolitiska proposition (2004/05:2) är det svårt att finna några konkreta åtgärder för att lösa ungas problem på bostadsmarknaden. Regeringen valde att tillsätta ”en nationell bostadssamordnare”, men det är svårt att fördela något som inte finns.

Många unga, som är i början av bostadskarriären, tvingas hyra bostäder i andra eller tredje hand. Det är en konsekvens av allmännyttans hyresnormerande ställning inom bruksvärdessystemet, en skenbar trygghet för ”insider”. En större variation i standard – och som en följd av detta större spridning på hyresnivån – är en lösning som skulle gynna unga människor. Om hyrorna tillåts variera så kommer fler bostäder ut på marknaden.

Alla vill inte äga sin bostad. Att hyra – och smidigt kunna byta bostad – är också en frihetsfråga. Framför allt när man är ung. Därför är det viktigt att också värna hyresrätten.

Vi moderater tror inte att investeringsstöd till studentbostäder är rätt väg att gå för att öka byggandet av bostäder för unga. Trots decennier av subventionspolitik saknas bostäder för unga. Då är det viktigare att öka möjligheterna att bygga bostäder av varierande standard. Den del av bostaden som är dyrast per rumsenhet, dvs. vatten, avlopp och hygienutrymmen, kan exempelvis delas mellan flera lägenheter – eller byggas med lägre standardkrav – för att sänka hyresnivån. Taxan för anslutning av vatten och avlopp vid nybyggnation är visserligen en kommunal angelägenhet, som riksdagen inte kan påverka. Däremot kan riksdagen, genom en översyn av skatter och avgifter på boende och bostadsbyggande, bidra till att stimulera byggande av mindre lägenheter, additionslägenheter och studentlägenheter.

Bostadssituationen är besvärlig för många studenter, framför allt på de större universitets- och högskoleorterna. Bostadsbristen har t.o.m. blivit ett hot mot friheten att kunna studera. Därför är det oerhört viktigt att få fram fler studentbostäder till landets bostadslösa studerande. I första hand måste det byggas fler studentbostäder, men en snabb lösning är också att göra det mer attraktivt för privatpersoner att hyra ut ett eller flera rum i sin bostad. Dagens skatteregler för uthyrning av privatbostäder är dock ett hinder för detta. I princip skall alla hyresintäkter beskattas, och många drar sig för det extra besvär det innebär att ha en inneboende. En skattelagstiftning som skulle göra

Fel! Okänt namn på

det mer intressant att hyra ut delar av privatbostäder skulle locka fler att erbjuda studentboenden.

Enligt en undersökning som Stockholms Handelskammare låtit göra, så kan andelen stockholmare som hyr ut privatbostäder öka från dagens 2 % till 9 %. Det skulle innebära att 55 000 stockholmare kan tänka sig att hyra ut en del av sin bostad, om det vore mer ekonomiskt fördelaktigt. Troligtvis skulle en motsvarande undersökning i andra städer ge samma resultat. För att göra det lättare för unga och studerande att få tag på bostad bör gränsen höjas för att skattefritt hyra ut del i stadigvarande bostad.

10 Föreningsliv och ungdomskultur

Föreningslivet engagerar många, inte minst ungdomar. Det är helt enkelt kul att träffa jämnåriga och att samlas kring ett gemensamt intresse. Föreningslivet har också en demokratiskt fostrande uppgift och ger – i många sammanhang – stöd och hjälp i långt högre grad än sociala myndigheter. Föreningslivet spelar också stor roll för en positiv integration mellan ungdomar från olika etniska och sociala kulturer. Det är viktigt att värna om föreningarnas självständighet, det är föreningarnas styrelser och medlemmar som skall avgöra mål och metoder för verksamheterna.

Men de ekonomiska villkoren skiljer sig även inom föreningslivet. De etablerade vet hur de skall formulera sig och har lättare att hitta rätt i blankett- och ansökningsdjungeln. Ibland är bristen på ekonomiska resurser en källa till uppfinningsrikedom. Man testar nya vägar. I andra fall innebär bristen att verksamheten kanske måste läggas ned. De flesta ungdomsorganisationer är beroende av bidrag – statliga, kommunala eller privata – i någon form.

Samhällets ungdomssatsningar måste, inte minst när det gäller skatter och sociala avgifter, utformas så att ungdomars kulturella skapande likställs med det regelverk som gäller för idrotten. Idrottsföreningar är t.ex. befriade från att betala sociala avgifter på ersättningar upp till ett halvt basbelopp per år för sina ledare. Samma villkor skall självfallet gälla för de föreningar som arbetar med ungdomskultur (dans, teater, musik, konst m.m.). Här måste samhället stå neutralt, kulturföreningar skall ha samma villkor som idrottsföreningar.

Många ungdomsorganisationer får stöd – sponsras – av privatpersoner och företag. Sponsring kommer troligen aldrig att bli en dominerande pengakälla inom vare sig kulturen eller olika sociala ungdomsprojekt. Men sponsringen är viktig därför att den, förutom pengar, också ger möjligheter att nå nya grupper, att öka kontaktytorna. Frågan om en ökad sponsring av kultur riktad till ungdom och olika sociala ungdomsprojekt bör därför bli föremål för en snabb utredning. Även frågan om avdragsrätt för gåvor bör bli föremål för en utredning.

Vi anser också att en betydligt större del av det överskott som uppstår inom Svenska Spel skall gå till föreningslivet och direkt komma idrotten och kulturen till godo, inte försvinna in i statskassan som en extra skatt.

Många ungdomar säger ofta ”vi har ingenstans att vara” alternativt ”vi har ingenting att göra”. I många fall är det säkert så, utbudet varierar mycket i landet. Just därför är stödet till föreningslivet extra viktigt. De nedläggningar som skedde av fritidsgårdar på flera håll under 1980- och 90-talen kan verka felaktiga i dag, men då var besluten ofta berättigade. ”Gårdarna” byggde inte på ungdomarnas egen delaktighet, de kändes ”omoderna” eller nådde inte de ungdomar som hade störst behov av andningshål och vuxenstöd.

I dag är det vanligt att föreningslivet går in i regelrätta upphandlingar och lämnar bud på fritidsverksamhet, endera i offentliga eller privata lokaler. Den utvecklingen bör uppmuntras. Ett brett utbud, med självständiga organisationer och engagerade vuxna, har goda möjligheter att locka ungdomar till meningsfulla aktiviteter.

Mycket av kulturen utövas i ”det tysta” och uppmärksammas inte i mediernas annonsering eller evenemangsbilagor. Amatörteater, musikgrupper, filmklubbar, liveföreningar är några exempel på den ”tysta” kulturen. Musik spelas in, distribueras och marknadsförs av artisterna själva. Det finns i dag goda möjligheter att uttrycka sig, inte minst via Internet. Fanzines (amatörtidskrifter men också TV-produktioner) kan t.ex. relativt enkelt och billigt nå en stor publik. Det är en positiv utveckling, som också kan verka inspirerande på de stora och etablerade institutionerna.

På många ungas önskelista står ett fritt, kreativt arbete med många sociala kontakter. Det är därför spännande att följa vad som händer när unga människor, med mentorsstöd, också får möjlighet att utveckla sina intressen och realisera sina drömmar. Koncernen ”Rock City” är en mix av företagsby, utbildningar inom bl.a. digitalt medium samt musik och arrangörskunskap, allt fött ur Hultsfredsfestivalen, ett årligt engagemang som lockar uppemot 30 000 besökare.

Arvikafestivalen har, med arrangörsföreningen Galaxen, en liknande framgångshistoria. Nya idéer, verksamheter och en mängd småföretag har fötts ur ett passionerat intresse för musik och evenemang för – och av – unga människor.

Unga människors kultur- och fritidsvanor är dock inget som förenar alla unga inom ett samlande begrepp. Ungdomskulturen är tvärtom mer fragmenterad än någonsin. Begreppet ”ungdomskultur” blir svårdefinierat när varje genre, inom exempelvis populärmusiken, rymmer hundratals olika undergenerer och kulturer. Ett exempel är hiphopen, som inte är en enhetlig kultur utan består av mängder av olika inriktningar.

Etnologer talar om ”tribalisering”: att unga människor i dag inte i första hand finner gemenskap i bostadsområden eller sociala strukturer, utan i samröre med likasinnade via Internet, genom klubbar och nätverk.

11 Bättre integration

Föreningslivet och idrottsrörelsen har stor betydelse för många invandrarnas möjligheter att – på lika villkor – bli delaktiga i det svenska sam-

Fel! Okänt namn på

hället. Det visar bl.a. den integrationsstudie som Riksidrottsförbundet gjort tillsammans med Statistiska centralbyrån.

Men en av de allra viktigaste möjligheterna att åstadkomma verklig integration är en bra skola för alla barn och ungdomar, oavsett bakgrund. Skolan måste därför få bättre möjligheter att individanpassa undervisningen. Det behövs en skola där kunskapsuppdraget är centralt och där förväntningarna är höga på alla elever. Till skillnad från regeringen tror vi inte på kollektiva lösningar, inte minst därför att invandrarbarn faktiskt inte har sämre resultat än svenskfödda barn. Det mest relevanta är hur länge de bott i Sverige och deras socioekonomiska bakgrund. Flickor med invandrarbakgrund presterar i genomsnitt bättre än svenskfödda pojkar. (Se motion 2005/06:Sf331 om invandring och integration på arbetsmarknaden av Fredrik Reinfeldt m.fl. [m])

12 Unga i riskzon

Bristen på vuxenkontakter är något som ofta återkommer när tonåringar får berätta om vad de saknar, och detta trots att så många vuxna i dag professionellt arbetar med barn. Men många av dessa professionella verkar inte ute på ”fältet”, i stället sitter de fast på förvaltningar av olika slag. Den kritiken framkom bl.a. i Ungdomsdelegationens rapport (2002) till regeringen.

Bland delegationens råd till regeringen fanns bl.a. förslag om handlingsplaner för förstagångsförbrytare (ett utvecklat samarbete mellan socialtjänst, närpolis, skola, trossamfund och frivilligorganisationer) och extra stöd till ungdomspoliser som framför allt arbetar med ungdomar och – som vill och vågar – befinna sig där ungdomarna själva är. De råden finns all anledning att ta på allvar.

Att bli utsatt för brott är en traumatisk upplevelse, och det gäller självfallet även för unga människor. Många unga rör sig i miljöer där vuxna saknas – eller där vuxna inte griper in. Unga som blir rånade av andra unga, utan att någon kommer till deras räddning, drar lätt slutsatsen att de själva måste beväpna sig för att inte bli offer. Och så fortsätter den onda cirkeln att snurra allt fortare. I dessa kretsar fiskar också främlingsfientliga krafter, inte sällan med framgång. Risken finns att de brottsoffer som inte får möjlighet att bearbeta händelsen mister tilltro till polisen, rättsväsendet, politiker och den övriga vuxenvärlden.

Unga personer som blir utsatta för brott måste bli tagna på allvar och få hjälp från de rättsvärdande myndigheterna, såväl med att bearbeta det som hänt som att orka medverka i polisutredning och rättegång. Den verksamhet med stödcentrum för unga brottsoffer, som bl.a. bedrivs i Stockholm, är bra och angelägen. En utveckling av liknande verksamheter på andra håll i landet bör uppmuntras. (Se även motion 2005/06:Sk496 av Fredrik Reinfeldt m.fl. [m] om Brottsbekämpning.)

Frivilligrörelsen i Sverige drar ett stort lass och engagerar i sitt uppsökande arbete många människor, såväl unga som äldre. Nattvandrande föräldrar, antivåldsgupper, ideella stödtelefoner, amatörteatersällskap, idrottsle-

dare, läxläsningshjälp ... Det finns många goda skäl till att stödja och använda sig av ungdomars och olika frivilligorganisationers erfarenheter, inte minst i det förebyggande arbetet mot kriminalitet och droger.

Bruket av alkohol och droger ökar bland unga, även om det glädjande nog finns vissa tecken på att de yngre tonåringarna vågar säga "nej" i större utsträckning än för ett par år sedan. Men nästan var femte tolvåring har provat alkohol, och var tredje femtonåring dricker regelbundet. Var fjärde gymnasist uppger att de testat droger, och alltfler anser att det är acceptabelt att använda droger. Vad vi också ser är en handfallenhet från vuxenvärlden som hotar unga människors hälsa och sociala liv.

Orsakerna till drogmissbruket är många och komplicerade. Att endast skylla ökningen på "liberaliseringstendenser" eller ökad tillgänglighet leder till att viktiga faktorer glöms bort. Felaktig eller dålig information, minskad respekt för lagar och regler och bristen på goda föredömen i vuxenvärlden är andra viktiga orsaker till att drogerna fått ett hårdnande grepp om den unga generationen. Tidig upptäckt, och därmed möjligheter att sätta in resurser, är avgörande för möjligheterna till ett liv i frihet, utan droger. För missbruk av alkohol och droger leder ofrånkomligt till ofrihet.

Tidig upptäckt och tydliga insatser är viktiga även på kriminalpolitikens område. Unga förstagångsförbrytare måste få klara signaler från rättsväsendet att deras beteende inte accepteras. Hur många gånger har vi inte läst intervjuer med unga förbrytare som säger: "Om någon bara stoppat mig i tid..." Detta gäller inte minst de sorters brott som tenderar att få acceptans bland de unga själva, t.ex. klotter, lindriga narkotikabrott och snatterier.

13 Ungdomsstyrelsen

Genom regeringens politik har Ungdomsstyrelsen fått en central roll i arbetet med ungdomsfrågor. Vi har tidigare uttryckt vår inställning att Ungdomsstyrelsens verksamhet bör begränsas och att dess struktur bör ses över.

En möjlighet är att i stället ge Kulturdepartementet och Sveriges Kommuner och Landsting ett ökat ansvar, exempelvis när det gäller stöd till de politiska ungdomsorganisationerna och allmänt arbete med ungdomsfrågor. Den forskning om ungdomsfrågor som i dag sker inom Ungdomsstyrelsen skulle i fortsättningen t.ex. kunna läggas ut på universitet och högskolor.

Detta innebär *inte* att vi tycker att man skall spara på ungdomar. Snarare borde vi satsa mer, inom utbildning, föreningsliv, bostadsbyggande, internationellt ungdomsutbyte samt inte minst förebyggande socialt arbete.

Ungdomsstyrelsen finansierar bl.a. verksamheten i Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU). Eftersom LSU främst är ett samarbets- och serviceorgan för ungdomsorganisationerna, bör LSU:s verksamhet fullt ut bekostas av medlemsorganisationerna själva och inte belasta statsbudgeten.

De allra flesta frågor som rör unga skall i första hand handläggas i respektive kommun och i så nära samråd som möjligt med lokala verksamheter,

Fel! Okänt namn på

icke-politiska organisationer och andra intressegrupper som verkar för och med ungdomar.

Stockholm den 28 september 2005

Kent Olsson (m)

Lena Adelsohn Liljeroth (m)

Anita Sidén (m)

Henrik S Järrel (m)

Anne Marie Brodén (m)

Anna Lindgren (m)

Margareta Pålsson (m)

Henrik Westman (m)